

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สตรีเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของประเทศและเป็นกลุ่มที่มีจำนวนครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งหมด นอกจากนี้จำนวนประชากรในวัยแรงงานที่มีอายุ 10 ปีขึ้นไป มีถึง 33.5 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นหญิงจำนวน 16.9 ล้านคน ซึ่งอาศัยอยู่ในชนบทถึง 11.6 ล้านคน (นิงพิศ, 2528 : 23) บทบาทหน้าที่รับผิดชอบของสตรีสำคัญตั้งแต่สถาบันพื้นฐานของสังคมจึงเป็นที่ยอมรับกันว่าในปัจจุบัน สตรีนี้มีบทบาทในการพัฒนาประเทศเช่นเดียวกับบุรุษ (นิรุติ, ม.ป.ป. : 1) แต่จากทัศนคติและค่านิยมเก่า ๆ ได้แยกบทบาทสตรีและบุรุษให้แตกต่างกัน สตรีนั้นจะมีหน้าที่ภายในบ้านเรือน ดูแลบิดา มารดา สามีและลูก ๆ โดยสามีจะมีบทบาทเป็นหัวหน้าครอบครัว มีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดู และตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ๆ ของครอบครัว (อาานนท์, 2521:7) แต่ในทางเศรษฐกิจนั้น ไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่าสตรีมีบทบาทในการทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่กับบุรุษมาโดยตลอด ทั้งงานหนักและงานเบา ซึ่งนอกเหนือไปจากหน้าที่ภายในบ้านเรือน สตรีในภาคเกษตรกรรมนั้น ต้องออกไปทำนาทำไร่ร่วมกับบุรุษเสมอมา และเมื่อเศรษฐกิจของประเทศได้ขยายสู่ภาคอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และการบริการอื่น ๆ มากขึ้น ความต้องการของแรงงานทั้งชายหญิงก็มีเพิ่มขึ้น ความต้องการดังกล่าวเป็นแรงดึงดูดให้สตรีเข้าสู่ตลาดแรงงานเพิ่มขึ้นเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัวอีกทางหนึ่ง (สุภัตรา, 2524:1) ซึ่งเป็นปัจจัยผลักดันทางเศรษฐกิจที่สำคัญ

แม้ว่าสตรีไทยจะมีข้อจำกัดหลายประการ แต่ก็มีบทบาทสำคัญในการร่วมพัฒนาและการผลิตสูงมาก สตรีที่มีงานทำที่อายุตั้งแต่ 11 ปี ส่วนใหญ่ทำการผลิตเพื่อยังชีพของครอบครัวสตรีในชนบทมักจะต้องรับผิดชอบการจัดการภายในบ้านเกือบทั้งหมด แรงงานสตรีส่วนใหญ่จะกระจาย

อยู่ในภาคเกษตรกรรม พาณิชยกรรม บริการ และอุตสาหกรรม หัตถกรรม ในภาคพาณิชยกรรม และบริการมีแรงงานสตรีมากกว่าแรงงานชาย ในปัจจุบันมีสตรีละทิ้งภาคเกษตรกรรมมากกว่าชาย เป็นจำนวน 2 ล้านคน อายุของสตรีเหล่านี้มีอายุในระหว่าง 15 - 24 ปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการหางานทำมากกว่าเหตุผลอื่น แรงงานสตรีที่อพยพเข้าเมืองจะกระจายอยู่ในงานต่าง ๆ เช่น คนรับใช้ในบ้าน หาบเร่ แผงลอย เร่ขาย และกรรมกรในโรงงาน มีสตรีจำนวนไม่น้อยถูกล่อลวงไปค้าประเวณี ซึ่งเป็นงานบริการอีกประเภทหนึ่งซึ่งยังไม่อาจระบุมูลค่าได้อย่างแน่นอน เนื่องจากมีข้อจำกัดในการเก็บข้อมูลที่ชัดเจน ซึ่งประมาณการได้ว่ามีผู้อยู่ในอาชีพนี้ประมาณ 800,000 - 2,000,000 คน (เป็นยอดที่รวมโสเภณีเด็ก) แต่ไม่อาจคำนวณได้ว่าสตรีเหล่านี้มีส่วนในการสร้างรายได้ และก่อให้เกิดการหมุนเวียนเงินตรากลับสู่ระบบเป็นจำนวนที่ล้านบาทต่อปี เมื่อเปรียบเทียบกับงานบริการด้านอื่น ๆ แล้วแรงงานหญิงในภาคบริการนี้จะสร้างรายได้ไม่ต่ำกว่า 1 แสนล้านบาทต่อปี (สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชาย และการพัฒนา, 2534 : 31, 35) นอกจากนี้ อัตราการว่างงานของแรงงานสตรีสูงกว่าแรงงานชาย ในภาพรวมแล้วสตรีได้รับการศึกษาดต่ำกว่าชาย ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้สตรีได้รับค่าแรงต่ำ ด้อยโอกาสก้าวหน้าและขาดทักษะความรู้ (สุธีรา และคณะ, 2531:2-3) แม้ว่าในปัจจุบันแรงงานสตรีจะมีบทบาทในการทำงานแทบทุกสาขาก็ตาม แต่ยังปรากฏว่ามีแรงงานสตรีอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ได้นำมาใช้ หรือถูกใช้ไปในทางที่ไม่เป็นประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (non-productive sector) อย่างแท้จริง (สมคิด, 2517 : 1) และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะแรก (พ.ศ. 2505 - 2509) และระยะที่ 2 (2510 - 2514) ที่ผ่านมากการพัฒนาสตรียังไม่เป็นนโยบายที่ชัดเจน เพียงแต่ได้มีการกล่าวถึงการระดมทุนจากภายนอกเพื่อพัฒนาชาติเท่านั้น จึงจะมีกล่าวถึงสตรีครั้งแรกในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 3 (2515 - 2519) เมื่อมีนโยบายการควบคุมประชากรโดยการวางแผนครอบครัวซึ่งเป็นอีกนโยบายหนึ่งที่มีอยู่ในแผนพัฒนา แต่ก็ยังมีข้อจำกัดและข้อบกพร่องหลายประการ (Kanikar, 1989 : 204)

พินิจ (2528 : 1) ได้ศึกษาถึงข้อมูลเกี่ยวกับสตรีชนบท พบว่า สถานการณ์ของสตรีเกษตรที่ผ่านมามีดังนี้

1. สตรีเกษตรได้รับการยอมรับในฐานะของผู้ใช้แรงงานแฝงเท่านั้น ทั้งที่สภาพความจริงสตรีเกษตรมีบทบาทต่อขบวนการการผลิตทุกขั้นตอน

2. มีผลให้สตรีเกษตรได้รับโอกาสน้อยมากในการเข้ารับการฝึกอบรมหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการพัฒนาเทคนิคการผลิต

3. หลังจากฤดูเก็บเกี่ยวแล้ว การหารายได้เพิ่มในท้องถิ่นทำได้ยากมากและค่าจ้างแรงงานจะต่ำกว่าบุรุษ โดยให้เกณฑ์ด้านสรีระเป็นตัวกำหนด ทำให้สตรีเกษตรบางส่วนทั้งถิ่นฐานตัวเองชั่วคราวเพื่อเข้ามาใช้แรงงานภายในตัวเมือง

การที่ประชากรจำนวนมากย้ายถิ่นไปประกอบอาชีพหรือไปทำงานทำ ช่อมมีทั้งผลดีและผลเสียแก่ท้องถิ่นที่ละทิ้งมาและท้องถิ่นปลายทาง ในแง่ผลดีคือเป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม โดยเป็นกลไกปรับความสมดุล ในระบบแรงงาน การกระจายรายได้ และก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายทางสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสังคม เป็นผลดีต่อระบบการเมือง เพราะการย้ายถิ่นนับเป็นการระบายความตึงเครียดที่เกิดจากช่องว่างระหว่างชนบทกับเมืองหลวง ไม่ให้มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ส่วนในแง่ผลเสียนั้น ไม่ว่าจะเป็นการขาดแคลนทรัพยากรแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานที่มีคุณภาพ เพราะผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ก็เป็นคนที่อยู่ในวัยแรงงานและมีการศึกษาสูงกว่าผู้ที่ไม่ย้ายถิ่น ทำให้การเพิ่มผลผลิตในการเกษตรลดลง (Hawley 1950; Boque 1959 อ้างโดย โรจน, 2528 : 2) นอกจากนี้ยังทำให้การพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าเป็นไปได้ยากเพราะขาดแคลนผู้นำรวมทั้งปัญหาการเพิ่มจำนวนผู้ว่างงานในเขตเมือง นำมาซึ่งปัญหาสังคมนานาประการ เช่น ปัญหาการล่องลอยให้ประกอบอาชีพไร้เกณฑ์ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาเสแฉก ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม (ปรีชา, 2531:4)

การส่งเสริมบทบาทและอาชีพของสตรีที่ทำงานอยู่นั้น ส่วนใหญ่เป็นการเสริมบทบาทหรือความสามารถดั้งเดิมของผู้หญิง คือมุ่งความสนใจไปในด้านการส่งเสริมบทบาทสตรีในการผลิตภายในครัวเรือน ไม่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้เรียนรู้ที่จะใช้และใช้เครื่องมือเครื่องจักร รับการฝึก อบรม และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับสูง โดยมักจะมองข้ามความสนใจและความสามารถที่แท้จริง ทำให้ผู้หญิงไม่ได้รับการส่งเสริมบทบาทในการพัฒนาประเทศอย่างเต็มที่ การที่ทรัพยากรของประเทศถูกมองข้ามทำให้การพัฒนาประเทศดำเนินไปอย่างไม่เต็มที่ และสูญเสียประโยชน์หลาย

ประการไปอย่างน่าเสียดาย (สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา, 2534:32) นอกจากนี้ โครงการพัฒนาสตรีที่ดำเนินการอยู่ทั้ง โดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายที่เหมือน และแตกต่างกันและขณะเดียวกันจุดหมายสุดท้ายของ โครงการก็ยังมีความแตกต่างกันดังเช่น ยูวัลด์ (2526 : 187-188) ได้กล่าวไว้ว่า

".....กรมส่งเสริมการเกษตร ได้มี โครงการ เคหกิจ เกษตรที่ทำกับครอบครัวเกษตรกร มุ่งเน้นการพัฒนาอาชีพการเกษตร และอุตสาหกรรม ในครัวเรือนที่เกี่ยวข้องกับการ เกษตร โดยทำงานกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและกลุ่มเยาวชนสตรี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ เพิ่มพูนทักษะ ในการประกอบอาชีพ เป็นสำคัญสำหรับกรมการพัฒนาชุมชน..... มุ่งเน้น การพัฒนาองค์การของสตรี ให้มีประสิทธิภาพ และดำเนินการฝึกอบรม เพิ่มพูนทักษะทาง การอาชีพทุกสาขา และกิจกรรมด้านสังคม ศาสนา และการปกครองควบคู่กันไป กรมประชาสงเคราะห์ เน้นจุดหมายการดำเนินงาน เพื่อสงเคราะห์สตรีที่มีปัญหาทั้งทาง เศรษฐกิจและสังคม การดำเนินงาน เน้นการช่วยเหลือ ในเบื้องต้น และเพิ่มความช่วย เหลือ เพื่อให้สตรีที่มีปัญหาสามารถช่วยเหลือตัวเอง ได้ในที่สุด กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และกรมการศึกษานอกโรงเรียน เน้นการศึกษา เพื่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิต สำหรับกรม อนามัยนั้น มุ่งเน้นการพัฒนาสตรีด้านสุขภาพ อนามัย และโภชนาการ เป็นสำคัญ สำหรับ หน่วยงานเอกชนนั้นส่วนใหญ่ มุ่งเน้นการพัฒนาอาชีพและความ เป็นอยู่ของสตรี เป็นสำคัญและมี หลายหน่วยงานดำเนินการพัฒนาสตรี เฉพาะกิจกรรมเดียว โดยเฉพาะ เช่น สหิทธิสตรีตาม กฎหมายการพิทักษ์สิทธิสตรี....."

อย่างไรก็ดี ทั้งหน่วยงานภาครัฐบาลและภาคเอกชน ต่างก็ดำเนินงาน เพื่อให้สนองกับ เป้าหมาย นโยบายและแผนพัฒนาสตรีระยะยาว และแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อ มุ่งพัฒนาคุณภาพของสตรี ให้เป็นกลุ่มเป้าหมายที่จะช่วยพัฒนาประเทศ ให้เจริญก้าวหน้า ไปอย่างมี ประสิทธิภาพ

อำเภอดอกคำใต้เป็นอีกอำเภอหนึ่งในจังหวัดพะเยา ที่ประสบปัญหาอัตราการว่างงานสูงมาก โดยเฉพาะแรงงานสตรี เมื่อเสร็จสิ้นฤดูการทำนาเป็นเหตุให้แรงงานที่ว่างนี้อพยพเคลื่อนย้ายเข้าสู่เขตเมือง เช่น กรุงเทพมหานคร โดยเข้าไปทำงานตามสถานประกอบการต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสถานประกอบการที่ให้บริการ เนื่องจากการทำการเกษตรต้องอาศัยพึ่งพาธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ พื้นที่จังหวัดพะเยาขาดแคลนน้ำในการเกษตรจนไม่ได้ทำติดต่อกันมาหลายปี โดยเฉพาะการทำนามีอยู่ถึง 63% และมีปลูกพืชไม่กินดินทำให้มีความเสี่ยงสูง การชลประทานต่าง ๆ ก็ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากภาครัฐบาลเท่าที่ควร จากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุหนึ่งซึ่งส่งผลให้เขาวสตรีที่ยากจน และรู้จักบุญคุณพ่อแม่เป็นจำนวนมาก หากทางออกโดยการไปทำงานที่อื่น และ ไปประกอบอาชีพหญิงบริการพิเศษ (แผนพัฒนาอำเภอดอกคำใต้ พ.ศ. 2535 - 2539 : 42 - 43) และทำให้อาชีพหญิงขายบริการหรือโสเภณีจะเป็นสิ่งที่คู่กับอำเภอดอกคำใต้มาช้านานจนเป็นค่านิยมใหม่ที่ทุกคนอยากจะทำเยี่ยงอย่าง ซึ่งผู้หญิงที่ออกไปขายบริการนี้จะเริ่มตั้งแต่มียายุได้ 18 - 19 ปี บางคนก็ตั้งแต่ 14 - 15 ปี ต้องออกไปหาเงินโดยสมัครใจไปกันเอง ไม่มีใครบังคับหรือหลอกลวง บางคนพ่อแม่ไม่ให้ไปแต่ก็ยังแอบหนีไปกันเองเพราะได้เงินดี เมื่ออายุประมาณ 25 - 30 ปี ก็จะกลับมาอยู่บ้าน บางคนก็แต่งงานกับคนในหมู่บ้านเดียวกัน หรือหมู่บ้านใกล้เคียงโดยไม่มีผู้ชายคนไหนรังเกียจ คนในหมู่บ้านก็ยอมรับกัน (ประจวบ, 2535 : 24) ถึงแม้ว่าระบบนี้ที่แนะนำเข้าไปสามารถช่วยยกระดับ และรักษาเสถียรภาพของรายได้และผลผลิตแต่เมื่อเทียบกับความเปลี่ยนแปลงอื่นที่เกิดขึ้นนอกภาคเกษตรกรรม ความเปลี่ยนแปลงทางการเกษตรก็ยังถือว่าน้อย การเพิ่มขึ้นของรายได้ทางการเกษตรดูเหมือนว่าจะไม่มีผลมากนักต่อการย้ายถิ่นเข้าเมืองของหนุ่มสาว เช่น ในกลุ่มครัวเรือนของเกษตรกรที่ปลูกถั่วเขียวมีเกษตรกรร้อยละ 44 ที่มีสมาชิกอย่างน้อย 1 คน ที่ย้ายเข้าทำงานในเมือง การเกษตรยังเป็นภาระทำโดยเกษตรกรรุ่นพ่อแม่ ส่วนพวกหนุ่มสาวจะไม่ทำการเกษตรมากนัก ยังเลือกที่จะอพยพย้ายถิ่นออกจากหมู่บ้านเพื่อไปหางานทำในเมืองซึ่งอยู่ในอัตราที่สูงอยู่กันเอง (เบญจพรหมและคณะ, 2535 : 1, 11) แต่จากปัญหาดังกล่าว ยังมีเขาวสตรีอยู่อีกจำนวนหนึ่งที่เป็นลูกหลานเกษตรกรหรืออยู่ในครอบครัวที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรและได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมทางการเกษตรค่อนข้างจะใกล้ชิด ได้รวมตัวกันขึ้นเป็น "กลุ่มขุวเกษตรกร" ซึ่งมีจำนวนถึง 14 กลุ่ม

ใน 8 ตำบลของอำเภอดอกคำใต้ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง นับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา เพราะการพัฒนาประเทศต้องอาศัยการเกษตรเป็นพื้นฐาน ซึ่งงานที่สมาชิกยุวเกษตรกรทุกคนปฏิบัติอยู่มี 2 ลักษณะ คือ งานเกี่ยวกับการเกษตรและงานเกี่ยวกับงานเคหกิจการเกษตร (กฐิน, 2533:53) จากกิจกรรมดังกล่าวทำให้กลุ่มยุวเกษตรกรสามารถสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัว ซึ่งพอประทังชีพได้และยังคงอาศัยอยู่ในท้องถิ่น โดยไม่อพยพเคลื่อนย้ายแรงงานไปประกอบอาชีพอื่น ๆ ตามเมืองใหญ่ ๆ แต่อย่างใด โดยเฉพาะอาชีพหญิงบริการพิเศษอย่างที่เพื่อนสตรีรุ่นราวคราวเดียวกันได้ประกอบอาชีพอยู่ ดังนั้นการศึกษาทัศนคติของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรสตรีที่มีต่อการประกอบอาชีพในอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้ปรับปรุงส่งเสริมกลุ่มยุวเกษตรกรในพื้นที่ทำการวิจัยและพื้นที่อื่นให้ดีขึ้นต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานทั่วไปของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรสตรี
2. เพื่อศึกษาทัศนคติของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรสตรีที่มีต่อการประกอบอาชีพ

เกษตรกรรม และอาชีพหญิงบริการพิเศษ

3. เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะพื้นฐานทั่วไปกับทัศนคติของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรสตรีที่มีต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและอาชีพหญิงบริการพิเศษ

4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรสตรีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

5. เพื่อศึกษาความต้องการในการประกอบอาชีพอื่นๆ ของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรสตรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาทัศนคติของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรสตรี ที่ต้องการประกอบอาชีพในอำเภอ ดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ทำให้ทราบถึงลักษณะพื้นฐานทั่วไปของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรสตรี ทัศนคติที่ต้องการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอาชีพหญิงบริการพิเศษ ความสัมพันธ์ระหว่าง ลักษณะพื้นฐานทั่วไปกับทัศนคติที่ต้องการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอาชีพหญิงบริการพิเศษ ตลอดจนปัญหา ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และความต้องการในการประกอบอาชีพอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงส่งเสริมการประกอบอาชีพที่ดี และเป็นที่ยอมรับของสังคม ในพื้นที่ทำการวิจัยและในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

สมมติฐานของการวิจัย

จากแนวความคิดทางทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัย ได้ตั้งข้อสมมติฐานของการวิจัยดังนี้ คือ

อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ของครอบครัว จำนวนการถือครองที่ดิน ของครอบครัว การรับข่าวสารและอาชีพเสริมจะมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กับทัศนคติของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรสตรีที่ต้องการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอาชีพหญิงบริการพิเศษ

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาถึงทัศนคติของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรสตรีที่ต้องการประกอบอาชีพ ในอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ในช่วงปี พ.ศ. 2534 - 2535 เท่านั้น โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview schedule) ในห้องที่ 16 หมู่บ้าน 8 ตำบล

ซึ่งมีตัวแปรที่นำมาศึกษาครั้งนี้

1. ตัวแปรอิสระ (Independent variables) คือลักษณะพื้นฐานทั่วไปของสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกรสตรี ที่ส่งผลต่อทัศนคติของสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกรสตรีที่ต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอาชีพหนึ่งบริการพิเศษ ได้แก่

- อายุ
- ระดับการศึกษา
- สถานภาพสมรส
- รายได้ของครอบครัว
- จำนวนการถือครองที่ดินของครอบครัว
- การรับข่าวสาร
- อาชีพเสริม

2. ตัวแปรตาม (Dependent variable) คือ

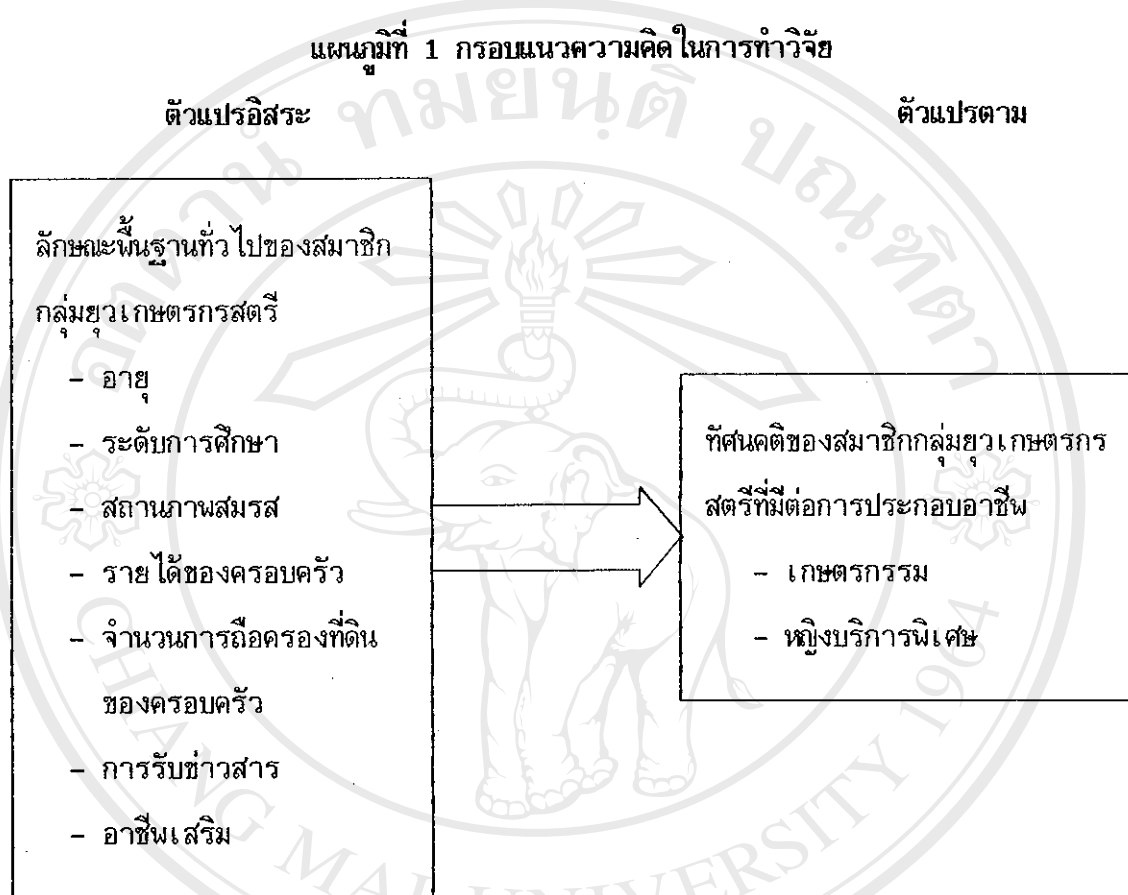
- ทัศนคติของสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกรสตรีที่ต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอาชีพหนึ่งบริการพิเศษ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

จากแนวคิดเชิงทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมาสร้างกรอบแนวคิดในการทำวิจัย ได้ดังนี้

ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

1. คำตอบที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ ทัศนคติของสมาชิกกลุ่มยูว เกษตรกรสตรีที่มีต่อการประกอบอาชีพ เป็นคำตอบที่จริงใจและผู้ตอบทุกคนแสดงความคิดเห็น โดยมีความรู้สึกนึกคิดเป็นของตนเอง
2. ผลของการตอบตามคำตอบที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ทัศนคติของสมาชิกกลุ่มยูว เกษตรกรสตรีที่มีต่อการประกอบอาชีพในวันเวลาที่แตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกัน
3. ผู้สัมภาษณ์ทำการสัมภาษณ์ด้วยความบริสุทธิ์ใจและไม่มีอคติใด ๆ เกิดขึ้นในระหว่างการสัมภาษณ์

นิยามศัพท์

เพื่อให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความเข้าใจตรงกันในความหมายของคำบางคำ ผู้วิจัยจึงขอนิยามศัพท์ เพื่อใช้ในการวิจัยดังนี้

"ทัศนคติ" หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น กิริยาท่าทีที่แสดงออกมาต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ทั้งที่เป็นรูปธรรม นามธรรม ในเชิงประเมินค่าว่ามีคุณหรือโทษ และมีผลทำให้บุคคลนั้นพร้อมที่จะตอบสนองหรือแสดงความรู้สึก โดยการสนับสนุนหรือต่อต้านสิ่งนั้น

"ระดับทัศนคติ" หมายถึง ระดับความรู้สึกทางจิตใจของสมาชิกกลุ่มขบวนการสตรีที่มีต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอาชีพหญิงบริการพิเศษสังเกตและวัดได้จากความรู้สึกของสมาชิกกลุ่มขบวนการสตรี ซึ่งตอบสนองต่อแบบสัมภาษณ์วัดทัศนคติที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นในด้านการประเมินค่าทัศนคติของสมาชิกกลุ่มขบวนการสตรี ตามหลักเกณฑ์การสร้างแบบวัดทัศนคติของลิเคิร์ต (Likert) โดยกำหนดให้คะแนนคำถามข้อย่อยเป็น 5 ระดับ คือ

ถ้าข้อความนั้นเป็น Positive statement การให้คะแนนจะเป็นดังนี้ เห็นด้วยอย่างยิ่ง (5) เห็นด้วย (4) ไม่นับใจหรือเฉย ๆ (3) ไม่เห็นด้วย (2) ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1)

ในกรณีที่ข้อความนั้นเป็น Negative statement การให้คะแนนจะให้ตรงกันข้ามกัน ดังนี้ เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1) เห็นด้วย (2) ไม่นับใจหรือเฉย ๆ (3) ไม่เห็นด้วย (4) ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (5) ซึ่งการให้คะแนนที่ใช้จาก 1 ถึง 5 ไม่ทำให้การตีความหมายของคะแนนแตกต่างกัน แต่อย่างไร (ประภาเพ็ญ, 2520:28)

คะแนนเฉลี่ยที่ได้นำมาแบ่งเป็นช่วง ๆ เพื่อพิจารณาทัศนคติ (ประคอง, 2520 : 15) ของสมาชิกกลุ่มขบวนการสตรี ดังนี้

คะแนน	4.6 - 5.0	แสดงว่า	มีทัศนคติที่ดีที่สุด
คะแนน	3.6 - 4.5	แสดงว่า	มีทัศนคติที่ดี
คะแนน	2.6 - 3.5	แสดงว่า	มีทัศนคติปานกลาง
คะแนน	1.6 - 2.5	แสดงว่า	มีทัศนคติไม่ดี
คะแนน	1.0 - 1.5	แสดงว่า	มีทัศนคติที่ไม่ดีที่สุด

"กลุ่มยุวเกษตรกร" หมายถึง กลุ่มเยาวชนชาย - หญิง ที่มีอายุระหว่าง 10 - 30 ปี มีจำนวนตั้งแต่ 15 - 30 คนขึ้นไป มีความสนใจเกี่ยวกับการเกษตร และเคหกิจเกษตรรวมตัวกัน จัดตั้งเป็น "กลุ่มยุวเกษตรกร" โดยมีบุคคลในท้องถิ่นอาสาสมัคร เป็นที่ปรึกษายุวเกษตรกรประจำท้องถิ่นในอัตราที่ปรึกษา 1 คนต่อสมาชิกยุวเกษตรกร 10 คน (สำนักงานเกษตรอำเภอดอกคำใต้, 2534)

"ยุวเกษตรกรสตรี" หมายถึง สตรีที่เป็น โสดหรือแต่งงานแล้ว มีอายุระหว่าง 10-30 ปี มีความสนใจเกี่ยวกับการเกษตร และเคหกิจเกษตร สมัครเข้า เป็นสมาชิกในกลุ่มยุวเกษตรกร และปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่ได้วางไว้ ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ที่ทำการวิจัย

"การประกอบอาชีพ" หมายถึง อาชีพเกษตรกรรมและอาชีพหญิงบริการพิเศษ

"อาชีพเกษตรกรรม" หมายถึง อาชีพที่ใช้ประโยชน์จากเนื้อที่ดิน ได้แก่ การทำนา การทำสวน การทำไร่ และการเลี้ยงสัตว์

"อาชีพหญิงบริการพิเศษ" หมายถึง อาชีพค้าประเวณีโดยให้บริการประเภทต่าง ๆ แก่ลูกค้าเพื่อหวังเงินจ้างในสถานบริการต่าง ๆ เช่น โรงแรม บาร์ สถานอาบอบนวด โรงน้ำชา ซ่อง ตามพระราชบัญญัติปราบการค้าประเวณี พ.ศ. 2503

"รายได้ของครอบครัว" หมายถึง เงินสุทธิต่อครอบครัวของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรสตรี ได้รับจากการประกอบอาชีพหลัก และอาชีพเสริม เฉลี่ยต่อปีในรอบปี 2534 ที่ผ่านมา

"จำนวนการถือครองที่ดินของครอบครัว" หมายถึง จำนวนที่ดินที่ครอบครัวของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรสตรี มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น โดยมีหนังสือสำคัญที่ทางราชการออกให้ เช่น โฉนด น.ส.3 ส.ค.1

"การรับข่าวสาร" หมายถึง การสัมผัสกับช่องทางสื่อความรู้ อันจะช่วยนำความคิดใหม่ ๆ ในการประกอบอาชีพไปสู่สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรสตรีอื่นได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ การติดต่อหรือสนทนากับบุคคลอื่น และการรับรู้เกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ของรัฐ เป็นต้น

"อาชีพเสริม" หมายถึง อาชีพที่สร้างรายได้ให้แก่สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรสตรีเช่นเดียวกับอาชีพหลัก ได้แก่ ค้าขาย รับจ้าง/บริการ ทำงานในโรงงาน ฯลฯ

ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ทางการศึกษาวิจัย

อำเภอดอกคำใต้ (แผนพัฒนาอำเภอดอกคำใต้ พ.ศ. 2535 - 2539 : 1 - 13)

ลักษณะที่ตั้งและอาณาเขต อำเภอดอกคำใต้เป็นอำเภอหนึ่งในจำนวน 7 อำเภอ ของจังหวัดพะเยา มีพื้นที่ประมาณ 823,224 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 514,559 ไร่ ตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกของจังหวัดพะเยา ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 14 กิโลเมตร ระดับความสูงจากน้ำทะเลประมาณ 416 เมตร มีอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่ออำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ทิศตะวันออก ติดต่ออำเภอจุน และอำเภอปง จังหวัดพะเยา

ทิศใต้ ติดต่ออำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา และอำเภองาว จังหวัดลำปาง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

สภาพทางกายภาพและภูมิอากาศ เป็นที่ราบลาดเอียงต่ำไปทางทิศเหนือ สภาพดินเป็นดินร่วนปนทรายเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม ทางทิศใต้และทิศตะวันตกมีพื้นที่ป่าไม้เบญจพรรณประมาณ 302.30 ตารางกิโลเมตร หรือ 188,937 ไร่ หรือประมาณ 36.72% ของพื้นที่ทั้งหมดของอำเภอ มีแม่น้ำที่สำคัญ แม่น้ำร่องช้าง ซึ่งมีต้นกำเนิดจากทางทิศใต้ และไหลลงสู่แม่น้ำอิงแม่น้ำโขง ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีร่องน้ำธรรมชาติขนาดเล็กกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่

ส่วนลักษณะทั่วไปของภูมิอากาศนั้น โดยเหตุที่อำเภอดอกคำใต้ตั้งอยู่ในเขตเขตร้อนจึงได้รับอิทธิพลจากมรสุมซึ่งแผ่ลงมาทางตอนใต้ของประเทศจีนเกือบทุกปี ลักษณะนี้ทำให้สภาพอากาศของอำเภอดอกคำใต้ ฤดูร้อนร้อนจัด ฤดูหนาวหนาวจัดเป็นบางระยะ และฤดูฝนมีฝนตกชุกพอสมควร ปริมาณน้ำฝนมากที่สุดประมาณ 193.31 มิลลิเมตรระยะที่ฝนตกชุกที่สุดคือเดือนสิงหาคม ถึงกันยายน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยประมาณ 92.99 มิลลิเมตร

เขตการปกครองและกาบริการ ในปี พ.ศ. 2534 อำเภอดอกคำใต้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 ตำบล ได้แก่ ดอกคำใต้ ดอนศรีชุม หัวขลาน บ้านปิน บ้านถ้ำ สันโค้ง ดงสุวรรณ ป่าข่าง ทนองหล่ม บุญเกิด มีหมู่บ้านจำนวนทั้งหมด 114 หมู่บ้านและสุขาภิบาล 1 แห่ง

ประชากรและการตั้งถิ่นฐาน มีประชากรทั้งสิ้น 77,815 คน แบ่งเป็นชาย 39,323 คน เป็นหญิง 38,492 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 21,454 ครัวเรือน เป็นอำเภอที่มีประชากรมากเป็นอันดับสามของจังหวัดพะเยา รองลงมาจากอำเภอเมือง และอำเภอเชียงคำ จำนวนประชากรดังกล่าวอาศัยอยู่ในเขตเมือง (สํานักบํานานจํานวน 22,620 คน เป็นชาย 11,434 คน เป็นหญิง 11,386 คนคิดเป็นร้อยละ 29.33 ของประชากรทั้งหมด) นอกนั้นกระจายอยู่ตามชนบททั่วไปอีก ร้อยละ 70.67 ของประชากรทั้งหมด คิดเป็นประชากรโดยเฉพาะตําบลที่ 95 คน ต่อดาราง กิโลเมตร

โครงสร้างของครอบครัวในชนบทจะเป็นระบบเครือญาติเป็นส่วนใหญ่ ส่วนในเขตเมืองจะเป็นลักษณะของครอบครัวเดี่ยว

อัตราการเพิ่มของประชากร ในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา อำเภอดอกคําได้มีประชากรเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 0.49 ต่อปี การเพิ่มของประชากรดังกล่าวเป็นผลมาจากการที่เด็กเกิดใหม่รวมทั้งการย้ายเข้า ย้ายออก ของประชากรด้วย และโดยที่ประชากรส่วนใหญ่ยึดอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยเฉพาะการทำนา ดังนั้นเมื่อสิ้นฤดูกาลทำนาแล้ว จะมีอัตราว่างงานที่สูงมากเป็นเหตุให้แรงงานที่ว่างนํอออกจากพื้นที่ไปสู่เมืองใหญ่ ๆ โดยเฉพาะกรุงเทพฯ จนกว่าจะถึงฤดูทำนาอีกครั้งหนึ่งจึงจะกลับมา แต่ก็มีบางส่วนที่ทำงานยังต่างประเทศราวละหลาย ๆ ปี และมีเวลากลับมาที่ไม่แน่นอนและส่วนใหญ่จะไม่มีการแจ้งย้ายออกให้ถูกต้องตามระเบียบราชการ ทำให้การคํานวณจํานวนประชากรไม่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง

การประกอบอาชีพของประชากร ประชากรส่วนใหญ่ของอำเภอดอกคําได้ ร้อยละ 85 จะประกอบอาชีพทางเกษตรพืชที่ปลูก ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ถั่วเขียว กระเทียม ที่เหลือจะกระจายไปตามอาชีพต่าง ๆ

ในปัจจุบันนี้อำเภอดอกคําได้มีโรงงานแปรรูปผลิตผลจากการเกษตร 2 โรงงาน โดยใช้วัตถุดิบ คือ มะเขือเทศและเห็ดฟาง ซึ่งทำให้เกษตรกรสามารถมีรายได้อื่นขึ้นจากการปลูกพืชหลักคือ ข้าว ได้นพอสมควร นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามารับซื้อข้าวจากเกษตรกร เช่น การรับจํานําข้าวเปลือกของ ธกส. การรับชำระหนี้เป็นข้าวเปลือกของสหกรณ์การเกษตรตลอดจน

การแทรกแซงราคาข้าวเปลือกของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งสามารถช่วยให้เกษตรกรสามารถขายผลผลิตได้ในราคาที่เบ็ดเสร็จ

รายได้ของอำเภอ ผลผลิตและรายได้ทั้งหมด ทั้งที่เป็นตัวเงินและที่ไม่เป็นตัวเงินจะเป็นรายได้ที่มาจากกิจกรรม เนื่องจากเป็นอาชีพหลักของประชากร นอกจากนี้ก็จะกระจายไปตามชนิดของการผลิตด้านต่าง ๆ เช่น การบริการ การคมนาคมขนส่ง อุตสาหกรรม การค้าส่ง ค้าปลีก การก่อสร้าง และอื่น ๆ

การเงินการคลัง ธนาคารพาณิชย์ 1 แห่ง คือ ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ จำกัด สาขาดอกคำใต้ ให้บริการทั้งเงินกู้และเงินฝากกับประชาชน

สำหรับงบประมาณและการใช้จ่ายนั้น ส่วนใหญ่อำเภอดอกคำใต้ได้รับงบประมาณในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ จากส่วนกลางหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดและในส่วนของผู้บริหารก็ได้ รายได้มาจากการเก็บภาษีและการดำเนินการของสมาชิกสภาเอง